

Christoph Willibald Gluck (1714.-1787.)

Sukob s ocem radi glazbe

Njemački kompozitor i dirigent Christoph Willibald Gluck, rođen je u bavarskom gradu Erasbachu 1714. godine. Otac podrijetlom iz Češke, po zanimanju šumar, preselio se s obitelji u Češku, kada su Glucku bile tri godine. Iako se puno ne zna o njegovoj mladosti, poznato je da pohađa isusovačku gimnaziju u Chomutovu, gdje dobiva i satove glazbe. Već tada svirao je nekoliko instrumenata, iako nije poznato kojih, niti tko ga sve podučava. Sukobivši se s ocem, koji se protivio njegovu ozbiljnom bavljenju glazbom, jedno vrijeme samostalno se uzdržavao, nastupajući kao crkveni pjevač i violinist. Nakon što je napustio roditeljsku kuću, odlazi u Prag gdje upisuje filozofski fakultet. Nije nam poznata duljina studija, kao niti bavljenje glazbom u vrijeme praškoga boravka. Pretpostavlja se da ga je poučavao tada znameniti pedagog i kompozitor Bohuslav Černohorský (1684.-1742.), gdje se upoznao s oratorijskim i opernim glazbenim formama. Godine 1735. odlazi u Beč, gdje muzicira kod kneza Lobkowitza, a nedugo na novu dužnost u Milano. Milanski učitelj Giuseppe B. Sammartini (1693.-1751.), poučava ga instrumentalnoj i crkvenoj glazbi.

Skлонost kazališnoj umjetnosti

Skлонost prema kazališnoj operi, pokazuje 1741., iako još samouk u djelu Artaserse za kojim slijedi još sedam drugih opera. U njihovim izvedbama, Gluck je sudjelovao kao dirigent. Uspjeh mu je pribavilo prikazivanje opere *La Caduta dei giganti* u Londonu, gdje upoznaje Georga F. Händela (1685.-1759.) i njegovu glazbenu umjetnost, koja na njega ostavlja dubok dojam. Händel, međutim, nije bio oduševljen Gluckovim djelima.

Ne zna se kada točno napušta London, nakon čega se pridružuje putujućoj opernoj družini Mingotti. Od 1748. dirigent je ovoj skupini s kojom gostuje u Hamburgu i Kopenhavnu, nakon čega se konačno nastanio u Beču. Za bečki dvor započinje komponirati, kazališnu i koncertnu glazbu ravnajući njenim izvedbama, što mu donosi osobnu korist. Tu se zaljubio u Marianu Pergin, kćerku bogatog trgovca koji se protivio njihovoj vezi. Do braka dolazi, tek poslije očeve smrti. Nakon što je bečka kazališna umjetnost usmjerena prema Parizu, Gluck sve više proučava opere Jeana B. Lullya (1632.-1687.), prerađujući neke francuske opere za bečke izvedbe. U Rimu je 1756. prikazana njegova opera *Antigono*, čiji je uspjeh bio toliki da je imenovan vitezom zlatne mamuze.

Operni reformator

Posredovanjem svoga zaštitnika grofa Durazza, Gluck 1761. upoznaje talijanskoga književnika Raniera Calzabigija. On se zanosio zamislama o potrebi opernih izmjena u duhu francuskih enciklopedista i Jean J. Rousseau (1712.-1778.), u težnji za prirodnošću i jednostavnošću. Calzabigi mu nudi libreto, nakon čega nastaje opera *Orfej i Euridika*, što dovodi do reforme tadašnje opere. Nakon nekoliko izvedbi, operu je prihvatila bečke publika. Iz suradnje književnika i glazbenika, proistekle su još opere *Alceste* i *Paride ed Elena*.

Gluck kasnije surađuje s izvrsnim poznavateljem francuske književnosti, markizom Le Blancom du Rouletom, koji mu predlaže libreto *Iphigénie en Aulide* na francuskom jeziku. Ujedno mu obećava da će sve učiniti, kako bi se nova opera izvela u Parizu, što mu je bila velika želja. Nakon dovršenja djela, trebalo je još podosta napora u organiziranju izvedbe 1774., pošto je sama Marija Antoinetta, žena francuskog prestolonasljednika, Gluckova nekadašnja učenica i zaštitnica, uložila svoj utjecaj. Dok je jednom u kući pjevačice Sophie Arnould radio na dionici *Ifigenije*, u kuću uđe njen zaštitnik princ Hennin, koji je držao do

svoga ugleda. Gluck nastavi svirati ne osvrćući se na njega, dok princ uvrijeđeno reče: - Francuski je običaj da čovjek ustane kad netko uđe, pogotovo ako se radi o cijenjenoj osobi. – Njemački običaj je – odgovori Gluck – da ustajemo samo osobama koje cijenimo.

Pripremajući parišku premijeru, Gluck se uporno bori protiv svih zastarjelih običaja u tadašnjoj opernoj umjetnosti. Uspjeh je bio velik, tako da je uskoro izveo i donekle prerađenog Orfeja. Svojim izvedbama, takoreći preko noći, dolazi u središte pariške javnosti. Tek nakon toga u Beču ga carica Marija Terezija, imenuje kraljevskim dvorskim kompozitorom. Kažu da su nekom prigodom pitali Glucka, koje stvari najviše cijeni i voli. – Tri stvari – odgovori – novac, vino i slavu. – Kako slavu, stavljate na posljednje mjesto? – Naravno! Novcem mogu kupiti vino, vino budi moj duh, kojim opet zarađujem slavu. Vidite, da rasuđujem dobro, zaključuje kompozitor.

Sukob Gluckista i Piccinnista

Nakon uspješne pariške izvedbe operâ Orfeo ed Euridice i Iphigénie en Aulide, te kratkog boravka u Beču, Gluck traži novi dopust, nakon čega ponovno putuje u Pariz. Njegovi protivnici postaju sve glasniji, izvrgavajući ga javnom ismijavanju i ruglu. Smeta ih uklanjanje pjevačke ležernosti i izvještačenosti, što dovodi do dugotrajnih i žučnih rasprava. Pripremajući tekst Ph. Quinaultaova libreta Roland, dočuo Gluck da je poznati talijanski kompozitor Niccolò Piccini (1728.-1800.), na poticaj njegovih protivnika koji su mu nametnuli suparničku ulogu, došao u Pariz pripremati istu operu. Uništivši rad na tom djelu, upušta se u parišku polemiku, što dovodi do objavljivanja rasprave u kojoj se otvoreno iznose njegove mane i upozorava na melodijske nedostatke. Dolazi do stvaranja dvaju suprotnih struja gluckista i piccinnista.

U Gluckovu obranu ustaju enciklopedisti Jean J. Rousseau (1712.-1778.), François Voltaire (1694.-1778.) i drugi prosvjetitelji. Naprotiv sâm Piccini poštovao je Glucka, usvojivši njegove operne promjene, ali je bio uvučen u sukob čiji su korijeni dijelom i u tadašnjoj političkoj nesnošljivosti. Glucku odaje priznanje i svojom izjavom: - Zadužio je operu isto kao i veliki Corneille francusku dramu. Piccinni kasnije predlaže uvođenje godišnjih festivala s izvedbama Gluckovih djela.

U radu na jednoj novoj operi, skladatelja pogađa moždana kap. Nakon operavka, zdravstveno stanje nikada mu više nije bilo kao ranije. Donekle je ostao uzet, a poteškoće mu je stvarao i govor. Zbog svega toga nije bio u mogućnosti napisati note opere, koje je već imao u glavi na gotov Klopstockov tekst. Narušena zdravlja nakon povratka iz Pariza, ostaje u Beču sve do smrti 1787. godine.

Gluckov operni jezik

U svom radu Gluck se upoznao s pijeonom talijanskom operom, recitativom francuske klasične opere, kao i s prirodno-jednostavnim realizmom komične opere. Na poseban način privlačilo ga je herojsko dostojanstvo Händelovih oratorija, talijanske i njemačke instrumentalne glazbe. Stvara novi glazbeni izražajni jezik u želji da dobije sveopće značenje, kojeg će razumjeti svi narodi. Radnju djela nije povezivao uz bilo koji narod, niti povijesne osobe, već je pred sobom imao svakoga čovjeka. Otuda i njegova sklonost ugrađivanju, antičke i mitološke građe u opernu radnju. Djela mu redovito sadrže snažne etičke ideje, a oko osjećaja ljubavi, prijateljstva, požrtvornosti i samoprijegora događa se tok radnje.

U skladanju teži za skladom između tona i riječi. U naglašavanju istine i jednostavnosti znao je reći: - Prije nego što započnem komponirati, nastojim ne zaboraviti da sam glazbenik. - Čuvajući se glazbene neumjerenosti i suzdržavajući operne strasti, pojedini dijelovi njegovih opera su jednolični, suhi i nepokretni. Gluck operu vraća njenim izvorima u uzdizanju i oplemenjivanju ljudskoga duha uz djelovanje umjetnosti. Bio je čovjek čvrsta karaktera i jaka duha, što mu je omogućilo da poput Händela i Beethovena u okvirima tadašnjeg feudalnog društva, održi dostojanstvo svog umjetničkog poziva, ne odstupajući od načela i ciljeva. Imao je dalekosežan utjecaj na Luigia Cherubinia (1760.-1842.), Ludwiga van Beethovena (1770.-1827.), Louisa H. Berliozu (1803.-1869.), Richarda W. Wagnera (1813.-1883.) i druge kasnije skladatelje.

„Novi“ operni pjevači

Želio bih spomenuti i dvoje opernih pjevača iz Gluckova vremena, koji su prihvatili nadolazeće operne promjene, uspješno surađujući u izvedbi djela. Jedan od njih je talijanski pjevač Gaetano Guadagni (1725.-1792). Kao kastrat, koji zbog kirurškog zahvata prije

puberteta nije doživio glasovnu mutaciju, mogao je pjevati alt, a potom sopran u Londonu, Dublinu, Parizu, i Lisabonu. Nastupa na velikim talijanskim scenama, u Beču je 1762. na premijeri Gluckove opere Orfeo ed Euridice tumačeći naslovnu ulogu, dok je opera Telemaco napisana upravo za njega. Dulje vrijeme pjeva u Münchenu i u crkvi sv. Marka u Veneciji. Guadagni je bio izvrstan glumac i pjevač. Zagovara Gluckove ideje da se uloge tumače strogo u stilu cjelokupnog djela. Bio je vegetarijanac, a u svezi s tim jednom reče: - Kad bi se ljudi odrekli mesa, zacijelo bi prestali ubijati.

Talijanska sopranistica Catarina Gabrielli (1730.-1796.), nastupa od Milana, Venecije i Rima do Beča, Petrograda i Londona. Bila je jedna od najbolje školovanih opernih pjevačica toga vremena. Suvremenici su hvalili instrumentalnu točnost, intonacijsku sigurnost, poticajnu izražajnost i glazbeno tumačenje njenih izvedbi. Veoma su je cijenili skladatelji C. W. Gluck, Karl D. von Dittersdorf (1739.-1799.), Wolfgang A. Mozart (1756.-1791.) i Tommaso Traetta (1727.-1779). Ruska carica Katarina pozvala je u Petrograd, da na nekom primanju održi koncert. Prije nastupa sopranistica zatraži, da joj se isplati pet tisuća rubalja, što je u ono vrijeme bila velika svota. Carica na to reče: - Pet tisuća rubalja! Pa ja toliko ne plaćam ni svoje feldmaršale. – Moguće je - odgovori pjevačica – ali neka vam onda pjevaju vaši feldmaršali.